

Montserrat Miquel Andreu

**EL RITME
DE LA VIDA**

LA MÀQUINA DEL TEMPS

TEMPS ERA TEMPS

Hi havia una vegada un poble, al mig de la Conca de Barberà, entre vinyes i pedreres, anomenat Sarral. L'any 1950, que és quan comença aquesta història, Sarral era un poble de mil vuit-cents habitants que no tenia de res i tenia de tot. No tenia de res perquè la majoria de cases no tenia aigua corrent, i a vegades ni tan sols vàter o comuna, i havies d'espavilar-te al femer. Tampoc hi havia congeladors, ni cuines de gas, ni televisors, i només un o dos telèfons en tot el poble, que feia servir tothom:

–Corre, que truquen a tal persona! Ves a avisar-la, que és conferència! –et deien.

I tu, vinga córrer perquè no sabies què era una conferència, però semblava una cosa important.

Tampoc hi havia gaires cotxes i els carrers eren de rocs i terra. I la gent viatjava amb carro, autobús de línia o taxi.

Però vist ara, hi havia molt més. Perquè en aquella època Sarral tenia una seixantena de botigues: carnisseries, *colmados*, merceries, farmàcia, barberies, dos sabaters, dos basters (que feien els guarniments de cuir per a les mules), un boter, un cisteller, dos o tres ferrers, tres o quatre forns, dos o tres fusters, un matalasser (que refeia els matalassos de llana) i dos o tres cinemes (segons si comptem el del capellà o no). Enmig de tot això, l'any 1950 vaig néixer jo.

—A aquesta xiqueta li agrada molt regirar!

Qui parla és la meva besàvia, la Marieta (o la iaia de cal Menescal, que li deien). Ella era una dona petita, molt arrupideta, amb els cabells blancs i molt ben vestida, amb el seu mocador i una manteleta, sempre negra, com totes les iaies que encadenaven un dol amb un altre.

A casa la Marieta jo hi passava moltes hores, ja fos al seu jardí ple de flors precioses o, sobretot, a dalt el terrat, on ho regirava tot, a veure què descobria.

–Iaia, si em dones aquest *vano*, el guardaré tota la vida!

–Oi tant, ja te'l dono, ja.

I ella vinga fer ganxet o mitja al seu balancí.

–Vine –em deia–, que parlarem.

I llavors em deia que jo m'havia de fer respectar, que havia de ser una senyoreta, que havia d'estudiar molt... A vegades també m'explicava que el seu jardí, temps enrere, havia estat el cementiri del poble i que, si cavava gaire, potser encara trobaria algun esquelet. I no era pas broma. Fins i tot, en un racó del jardí hi havia una caseta que no tenia cap porta. Era l'ossera, on guardaven els ossos que havien tret del cementiri.

La besàvia Marieta va viure fins que jo vaig tenir deu o onze anys, i la recordo ben bé. Tots ens l'estimàvem molt. Avui encara guardo aquell *vano* que em va regalar, com si fos un tresor molt especial.

La Marieta havia tingut tres fills: en Joan, la tia Pepeta de Belianes i la meva iaia Mercè, que era una dona impecable, sempre arreglada, amb els cabells blancs recollits en un petit monyo, ma-

niàtica fins a la medul·la (no li vaig veure mai ni un cabell fora de lloc!) i sempre vestida de negre, com la resta de dones. La iaia Mercè va enviudar quan la meva mare tenia nou anys i va haver de tirar endavant el seu propi negoci: una merceria. I si, a mi, regirar el terrat de la besàvia Marieta ja em fascinava, la botiga de la iaia Mercè em tornava boja perquè allò era una festa de capses, colònies, formes, colors i olors de tot tipus. Recordo, sobretot, la colònia Senyorial, que la iaia tenia en unes garrafes i que feia una olor natural, molt bona.

–Posa'm una unça de colònia –deien les senyores que venien a comprar.

Duien una ampolla de vidre i, amb un embut, la meva iaia els hi abocava colònia a granel.

Com que la iaia Mercè també venia llana, i la llana arribava amb una troca llarga, jo l'ajudava a fer-ne troques individuals:

–Montserrat, vine, que m'ajudaràs –em deia.

–Una altra vegada?

I au, deixa de regirar el que fos, seu, posa les mans endavant i deixa que t'hi envoltin la llana per poder fer les troques.

Amb la iaia Mercè també anava sovint a Valls, a comprar roba a metres en unes botigues molt modernes. Eren la Renovació i Cal Llagostera. Només arribar, a la iaia Mercè ja li oferien una cadira per seure, perquè abans la gent seia a les botigues. I llavors li començaven a mostrar teixits perquè triés. El problema era que, si la iaia sortia de la botiga amb una bossa, llavors no podia anar a la botiga de la competència, perquè es considerava de molt mala educació. De manera que, a mi, em feia esperar a la cantonada, amb les compres a la mà. Encara ara, quan surto de comprar de segons on, faig volta perquè no em vegin a les altres botigues.

La iaia Mercè també venia corones funeràries i pensaments de manera que, quan moria algú, ella anava a les cases dels morts a portar-ho. I jo, amb ella, només pel gust de visitar les cases i veure com les tenien decorades. Rara és la casa de Sarral que no hagi vist! Després, des que m'he fet gran i veig amb què m'he guanyat la vida, dic "ara entenc la meva afició!"

Les nits que els meus pares treballaven (perquè, entre altres coses, el meu pare dirigia un ci-

nema), jo em quedava a ca la iaia Mercè a dormir, juntament amb la meva cosina, la Mercenones. Recordo que dormíem al llit de la iaia, amb ella. Era un llit tan alt que no hi podíem pujar, en una habitació antiga, on el lavabo consistia en una gerra i una palangana.

Els dies que anava a dinar a casa la iaia, ella sovint em feia ous: posava tomaca al plat i un ou escaldat al damunt, i em deia que allò era un ou amb cotxe. Estava boníssim! També recordo que em feia conill, que ella mateixa agafava de davant de casa, el matava i el cuinava. Però el conill no m'agradava tant.

La iaia Mercè va tenir quatre fills: la Maria, l'Andreuet (que es va morir molt jovenet, cap als dos anys), la Mercè i en Josep. La Maria va ser la meva mare, una dona molt treballadora, molt bona cuinera i molt alegre. No va treballar mai, però feia totes les feines de casa, que en aquella època eren moltes, i encara li quedava temps per ajudar els veïns en tot el que fes falta.

La tieta Mercè es va casar amb l'Anton de cal Figueres i, junts, van regentar el bar del cinema

del meu pare. La Mercè era una tieta estupenda, sempre alegre i simpàtica, amb qui podies parlar de tot i et donava consells molt encertats. La seva filla serà la Mercenones, que es quedarà a dormir amb mi i la iaia les nits que el cinema funcioni.

Finalment, el tiet Josep s'acabarà casant amb la Ramona, la perruquera del poble. Això serà quan jo sigui més gran i serà una festa sonada. Ja hi arribarem.

Per part de pare, vaig conèixer el meu padrí Tonet de cal Carreter i la seva dona, la iaia Paquita. Al padrí, el sobrenom de Carreter li venia perquè, és clar, feia carros o n'arreglava. Al seu taller, jo hi passava hores enfilant-me i balancejant-me damunt els carros. D'ell diuen que va fer el primer carro de quatre bocois, juntament amb el Ferrer de cal Botja, per poder traginar més vi. Encara avui, quan hi ha una celebració, el treuen a voltar.

En Tonet i la Paquita van tenir l'Anton i en Joan. Aquest últim es casarà amb la Maria, del poble d'Ollers, i tindran la Mercè, la Paquita i la Maria, les meves cosines, que seran més o menys

de la meva edat. Pel que fa a l'Anton, va estudiar a l'Escola del Treball de Valls i, de ben jove, ja va exercir de fuster. Com a tal, a vegades feia els decorats per a un grup d'actors del poble. Una de les actrius era una noieta alegre, anomenada Maria, de qui l'Anton es va enamorar. Però va venir la guerra i l'Anton va marxar al front, al costat del bàndol republicà. Quan va poder tornar, i després de passar dos anys obligat a fer el servei militar del bàndol nacional, la Maria encara l'esperava. De seguida es van casar. Ells dos, l'Anton i la Maria, seran els meus pares.

Però quan l'Anton torna del servei militar, a casa no hi ha feina per a ell. El seu germà petit ja està treballant amb el padrí carreter i no hi ha prou encàrrecs per a ningú més. De manera que cal pensar una alternativa: si la guerra havia enrunit mig país, ell, que viu en un poble on abunda l'alabastre i que sap fer dibuix lineal i plànols, obrirà un taller d'alabastre especialitzat en reconstruir els altars de les esglésies. La idea serà un èxit.

Des de l'època dels romans, diuen, Sarral ja era conegut per la seva pedrera d'alabastre. Anti-

gament proporcionava alabastre a Tàrraco i, el segle XVI, servirà per al retaule major de l'església de Santa Maria de Poblet. L'any 1917, un francès i un italià que fugien de la Primera Guerra Mundial, obriran el primer taller d'alabastre modern al poble i iniciaran l'explotació de noves pedreres. En aquest context, el meu pare va comprar un local (on hi havia hagut la panificadora del poble), el va posar a nom del padrí (perquè ell venia del bàndol republicà i ho tenia vetat) i va obrir el seu primer taller d'alabastre, associat amb un cosí germà. Però tots dos no s'acabaran d'entendre i el cosí germà marxarà a El Salvador. Això, lluny de ser un problema, esdevindrà una oportunitat: junts vendran altars d'alabastre a El Salvador.

A Barcelona, el papa hi va trobar un arquitecte que li feia els plànols. Però sovint l'arquitecte li deia que els firmés ell mateix perquè també en sabia fer. Aleshores el papa i els seus treballadors dissenyaven i feien l'altar, o en preparaven el revestiment, les columnes i fins i tot els sagraris, amb els quals jo jugava perquè em semblaven molt macos. Després, un empleat, en Fernando, l'anava a muntar on fos. Va ser així com el meu

pare començà a refer un munt d'esglésies. A Lleida, Tarragona, l'església de Sarral mateix...

L'any 1945 els meus pares van tenir la meva germana, la Maria. I el 1950 naixeré jo. Aquell mateix any, el meu pare va ampliar el negoci i va obrir un cinema a Sarral: el Principal Cinema. Comença la funció.